

BİLGİ KARTI 2

GÜVENLİ İNŞAAT

ÇALIŞAN REFAHI PLANLAMA

Neden önemlidir?

İş yerlerinde çalışan refahına yönelik alanlar ve olanaklar, işin yürütülmesini desteklemenin ötesinde, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çalışma ortamının oluşturulmasına doğrudan katkı sağlayan temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Refah alanların etkin ve işlevsel biçimde sağlanması; inşaat faaliyetleri başladıktan sonra yapılan geçici ve sınırlı düzenlemeler yerine, projenin tasarım ve planlama aşamasında bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasına bağlıdır. Bu alanlarının en baştan planlanması, hem mevzuata uyumu güçlendirmekte hem de uygulamada sıkça karşılaşılan erişim, yetersizlik, hijyen ve kullanım sorunlarını büyük ölçüde önlemektedir.

Tasarım aşamasında yapılacak sistematik değerlendirme; saha yerleşim planlarının doğru kurgulanmasını, alanların etkin kullanılmasını ve iş akışıyla uyumlu şekilde konumlandırılmasını sağlamaktadır. Aksi hâlde, inşaat sürecinin ilerleyen safhalarında yapılan düzenlemeler çoğu zaman yetersiz kalmakta, çalışanların bu alanlara erişimi zorlaşmakta ve refah koşulları fiilen sağlanamamaktadır. Dolayısıyla refah olanakları, geçici bir unsur olarak değil; iş sağlığı ve güvenliği yönetimi ve proje planlamasının esas ve öncelikli bir bileşeni olarak ele alınmalıdır.

Dikkate alınması gereken unsurlar

Refah alanlarının planlanmasında; işin niteliği, çalışma koşulları ve çalışan profili esas alınarak çok boyutlu bir değerlendirme yapılmalıdır. Bu kapsamda göz önünde bulundurulabilecek unsurlar şu şekildedir:

a) İşin türü ve yapılan faaliyetler

İnşaat işlerinde yapılan faaliyetlerin fiziksel yoğunluğu, kirlenme düzeyi, gürültü, toz, kimyasal maruziyet ve hava koşullarına açıklık gibi faktörler refah alanlarının niteliğini doğrudan etkilemektedir.

Beton dökümü, demir bağlama, kazı, kalıp sökümü gibi ağır ve kirlenici işlerde daha donanımlı yıkanma, soyunma ve dinlenme alanları planlanmalıdır. Ayrıca açık alanda çalışan ekipler için iklim koşullarından koruyucu gölgelikli veya kapalı dinlenme alanları öngörülmelidir.

b) Çalışan sayısı

İnşaat iş yerlerinde aynı anda çalışan kişi sayısı, refah alanlarının kapasitesini belirleyen temel ölçüttür. Büyük ölçekli projelerde, özellikle kaba inşaat, cephe, mekanik ve elektrik ekiplerinin eş zamanlı çalıştığı dönemlerde yoğunluk artmaktadır.

Bu nedenle soyunma odası, yemekhane ve tuvalet ile duş alanları pik personel sayısını karşılayacak şekilde ölçeklendirilmelidir. Alt işveren çalışanlarının ortak alan kullanımı da planlamada ayrıca göz önüne alınmalıdır.

c) Yerleşim ve alan organizasyonu

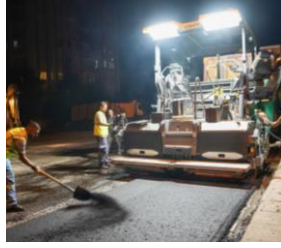
Refah alanlarının inşaat sahası içindeki konumu, çalışanların bu alanlara fiilen erişimini belirlemektedir. İnşaat sahalarında çalışma alanları sürekli değiştiği için, refah alanları çalışma noktalarına makul mesafede, güvenli ulaşım güzergâhları üzerinde ve vinç hareket alanları, kazı bölgeleri veya ağır araç trafiği gibi riskli alanlardan uzakta konumlandırılmalıdır.

Yüksek katlı veya çok katlı iş yerlerinde ise refah alanlarına erişim yalnızca yatay mesafeye değil, katlar arası ulaşım olanaklarına da bağlıdır. Bu nedenle geçici asansörler ve merdiven sistemleri dikkate alınarak çalışanların bu alanlara güvenli, hızlı ve fiziksel olarak makul bir şekilde ulaşabilmesi sağlanmalıdır.

ç) Çalışma düzeni

Bazı projelerde vardiyalı veya gece çalışması uygulanabilmektedir. Bu tür durumlarda refah alanlarının günün her saatinde erişilebilir, güvenli ve aydınlatılmış olması önem taşımaktadır.

Ayrıca temizlik ve bakım gibi faaliyetler saha çalışma düzeni ile uyumlu şekilde planlanmalı ve bu alanlar her çalışma döneminde kullanılabilir durumda tutulmalıdır.

d) Geçici veya kalıcı iş yeri niteliği

İnşaat iş yerleri çoğunlukla geçici olmakla birlikte, bazı projeler uzun yıllar sürebilmektedir. Kısa süreli veya mobil sahalarda taşınabilir konteyner yapılar (uygun ısı yalıtımı, havalandırma ve iklim koşullarına karşı koruma sağlayan) yeterli olabilmektedir. Ancak uzun süreli projelerde refah alanlarının daha dayanıklı, yüksek yalıtım performansına sahip ve uzun süreli kullanıma uygun yapılar olarak planlanması gerekmektedir.

Projenin süresi ve iklim koşulları bu yapıların türünü, donanım seviyesini ve yapılacak yatırım düzeyini etkilemektedir.

e) Çalışan profili ve özel ihtiyaçlar

İnşaat sektöründe farklı yaş gruplarından, farklı fiziksel kapasite ve cinsiyetlerde çalışanlar birlikte görev yapabilmektedir. Bu nedenle refah alanları herkes için güvenli, erişilebilir ve eşit kullanım esasına uygun olmalıdır.

Kadın çalışanlar için uygun soyunma ve hijyen alanları, engelli çalışanlar için erişilebilir tuvaletler ve dolaşım yolları, ileri yaş çalışanlar için ergonomik düzenlemeler planlamada dikkate alınmalıdır.

f) Güvenli erişim

İnşaat sahalarında refah alanlarına ulaşım çoğu zaman geçici yollar, platformlar ve açık alanlar üzerinden sağlanmaktadır. Dolayısıyla erişim güzergâhlarının kayma, takılma, düşme ve çarpma gibi risklerden arındırılmış, yeterince aydınlatılmış ve açık şekilde işaretlenmiş olması önemlidir. Çalışanlar bu alanlara ulaşmak için tehlikeli bölgelerden geçmek zorunda kalmamalıdır.

g) Bakım ve işletme

İnşaat iş yerlerinde kirlenme hızlı ve yoğun gerçekleştiğinden, refah alanlarının temizlik ve bakımı özel önem taşımaktadır.

Tuvalet, duş, yemekhane ve dinlenme alanlarının temizlik sıklığı, atık yönetimi, aydınlatma havalandırma ve iklimlendirme koşulları planlama aşamasında net şekilde tanımlanmalıdır.

Bu alanların işletilmesi, sahadaki iş yoğunluğu ve personel sayısına göre dinamik biçimde düzenlenmelidir.

ğ) Psikososyal iyilik hâli

Çalışan refahı; çalışanların kendilerini güvende, saygı görmüş ve desteklenmiş hissettikleri bir çalışma ortamının oluşturulmasını da kapsamaktadır.

İnşaat sahaları gibi yoğun, geçici ve çok paydaşlı ortamlarda; stres, aşırı iş yükü, iletişim sorunları, ayrımcılık, taciz ve zorbalık gibi psikososyal riskler ortaya çıkabilmektedir. Bu risklerin yönetilmesi çalışanların ruh sağlığının korunması, iş kazalarının dolaylı olarak azaltılması ve ekip içi uyumun güçlendirilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Açık davranış kuralları oluşturmaları, taciz ve ayrımcılığa karşı sıfır tolerans politikaları uygulanmalı, şikâyet ve bildirim mekanizmaları erişilebilir ve güvenli hâle getirmelidir.

h) Mevzuata uyum

İnşaat iş yerlerinde refah alanlarının planlanması; iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı ve teknik standartlar ile uyumlu olmalıdır. Asgari yasal gereklilikler sağlanmalı ve daha yüksek standartların uygulanması hedeflenmelidir.

ı) Çalışan katılımı ve geri bildirim

İnşaat sahalarında çalışma koşulları hızla değiştiği için, refah alanlarının çalışan ihtiyaçlarını karşılamaya devam edip etmediğinin düzenli olarak değerlendirilmesi önemlidir. Bu kapsamda çalışanların ve çalışan temsilcilerinin görüşlerinin alınması, uygulamada ortaya çıkan sorunların erken tespit edilmesine katkı sunmaktadır. Bu geri bildirimler doğrultusunda refah alanlarının yeri, kapasitesi veya donanımı gerektiğinde revize edilmelidir.

Tasarım ve planlama aşamasında sistemli, ihtiyaç temelli ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınan refah olanakları; çalışan sağlığını ve iş verimliliğini doğrudan desteklemektedir. Dolayısıyla iş yeri refah alanları, projelerin ayrılmaz ve stratejik bir bileşeni olarak görülmelidir.